

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК [340.5:340.13](410)

Анна ЛИСЕНКО

аспірантка кафедри прав людини та юридичної методології, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, вул. Пушкінська, 77, м. Харків, Україна, 61024

ORCID ID: 0009-0001-8433-3798

DOI: 10.32782/LST/2023-3-1

Бібліографічний опис статті: Лисенко, А. (2023). Досвід здійснення делегованого законодавства у Великобританії. *Law. State. Technology*, 3, 3–10, doi: 10.32782/LST/2023-3-1

ДОСВІД ЗДІЙСНЕННЯ ДЕЛЕГОВАНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

У статті здійснюється аналіз історії виникнення та практики становлення, розвитку й функціонування делегованого законодавства у Великобританії. Поетапно та хронологічно проаналізована практика здійснення делегованого законодавства у Великобританії починаючи ще з часів XVI століття. Досліджено інститут делегованого законодавства як форму участі уряду в законодавчому процесі у Великобританії. Досліджуються питання, пов'язані з порядком та умовами делегування законодавчих повноважень у Великобританії. Встановлено, що у Великобританії сам факт делегування не зустрічав особливих заперечень, так, як відповідно до принципу парламентського суверенітету законодавчий орган має право розпоряджатися своїми повноваженнями, в тому числі і передавати їх. Встановлено, що зростання об'єму застосування актів делегованого законодавства у Великобританії починаючи з XX століття було обумовлене не розширенням та ускладненням функцій держави чи складністю парламентського процесу прийняття законів, а передусім потребою оперативного вирішувати різноманітні завдання та проблеми. Досліджено основні види актів делегованого законодавства Великобританії. Виділено та проаналізовано існуючі види контролю здійснення делегованого законодавства у Великобританії, що може здійснюватися в парламентській, судовій та адміністративній формах. Встановлено, що в даний час найбільше актів делегованого законодавства у Великобританії видається міністрами, які делегують своє право на видання нормативних актів главам підпорядкованих їм установ та відомств, а ті, свою чергу, можуть передавати це право на нижчий рівень, внаслідок чого виникає багатоступінчата субделегація. Зроблено висновок про те, що сьогодні делеговане законодавство у Великобританії перетворилося на одне з масових джерел права та охопило буквально всі сфери суспільного життя.

Ключові слова: делеговане законодавство, субделегація, загальне права, парламент, уряд, закон, повноваження, нормативні акти, Таємна рада, контроль.

Анна LYSENKO

Postgraduate Student at the Department of Human Rights and Legal Methodology, Yaroslav Mudryi National Law University, st. Pushkinska, 77, Kharkiv, Ukraine, 61024

ORCID ID: 0009-0001-8433-3798

DOI: 10.32782/LST/2023-3-1

To cite this article: Lysenko, A. (2023). Dosvid zdiysnennya delehovanoho zakonodavstva u Velykobrytaniyi [Experience in the implementation of delegated legislation in the Great Britain]. *Law. State. Technology*, 3, 3–10, doi: 10.32782/LST/2023-3-1

EXPERIENCE IN THE IMPLEMENTATION OF DELEGATED LEGISLATION IN THE GREAT BRITAIN

The article provides an analysis of the history, emergence, and practice of the development and functioning of delegated legislation in Great Britain. The practice of delegated legislation in Great Britain is analyzed step by step and chronologically, dating back to the 16th century. The study examines delegated legislation as a form of government participation in the legislative process in Great Britain. It explores issues related to the procedure and conditions for delegating legislative powers in Great Britain.

It is established that in Great Britain, the act of delegation itself did not encounter significant objections, as according to the principle of parliamentary sovereignty, the legislative body has the right to delegate its powers,

including transferring them to others. It is also established that the increase in the volume of delegated legislation in Great Britain starting from the 20th century was not due to the expansion or complexity of the state's functions or the complexity of the parliamentary lawmaking process, but primarily due to the need to promptly address various tasks and problems.

The article investigates the main types of delegated legislation in Great Britain and identifies and analyzes the existing forms of control over the exercise of delegated legislation, which can be carried out in parliamentary, judicial, and administrative forms. It is established that at present, most delegated legislation in Great Britain is issued by ministers who delegate their authority to issue normative acts to the heads of subordinate institutions and agencies, who, in turn, can further delegate this authority to lower levels, resulting in a multi-level sub-delegation.

In conclusion, it is noted that today, delegated legislation in Great Britain has become one of the major sources of law and has encompassed virtually all areas of public life.

Key words: delegated legislation, sub-delegation, general rights, parliament, government, law, powers, normative acts, Privy Council, control.

Актуальність проблеми. Значущість дослідження виникнення та практики делегованого законодавства у Великобританії посилюється у світлі історичного аналізу, запропонованого у статті. Починаючи з XVI століття, сьогодні цей інститут став не лише традиційним, але й активно розвивається відповідно до потреб сучасного суспільства. Зростаюча активність делегованого законодавства в Великобританії відбувається в контексті змін у функціях держави, змін внутрішньої та зовнішньої політики, а також урахування вимог сучасних глобальних та технологічних викликів.

Дослідження історії та сучасних аспектів делегованого законодавства у Великобританії дозволяє висвітлити важливі аспекти його функціонування, визначити основні види контролю над ним та виявити, що він перетворився на одне з найважливіших джерел права у сучасному британському суспільстві, охопивши широкий спектр суспільних сфер.

Зростаюча потреба у гнучкому та ефективному управлінні вимагає дослідження впливу цього явища на сучасну політичну та правову систему країни, а також на демократичний процес та права громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У країнах загального права загалом, та у Великобританії зокрема, питання про делегування не зустрічало жодних заперечень, оскільки визнавалося, що парламент на свій розсуд має право делегувати повноваження іншим органам. Крім того, практика делегованого законодавства Великобританії вже впродовж тривалого часу є предметом дослідження як відомих філософів, так і зарубіжних вчених. Однак слід зазначити, що у вітчизняній юридичній науці вказаний досвід, незважаючи на певний епізодичний науковий інтерес до нього, ще не був предметом комплексного дослідження, хоча окремі його аспекти привертати увагу таких науковців, як: Н. А. Алексєєв, І. О. Биля-Сабаш, М. П. Бондаревич, А. В. Дайсі, Н. Дончик,

Д. В. Лук'янов, Б. Малишев, С. П. Погребняк, Г. П. Пономарьова, В. Собкова, С. В. Сорока, М. Цвік, С. В. Шевчук.

Метою статті полягає в дослідженні та аналізі історії виникнення та практики становлення, розвитку й функціонування делегованого законодавства у Великобританії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Динаміка соціальних процесів у сучасному світі вимагає мобільності державного управління. Ця тенденція окреслилася в XIX столітті, коли більшість країн світу вже набула своє формальне право й певний спосіб нормотворчості. Механізмом такої практики слугував процес делегування повноважень. Сьогодні ця практика є доволі поширеною в державному управлінні багатьох країн світу, свідченням чого є сформований інститут делегованого законодавства, що дозволяє швидко, ефективно та фахово реагувати на потреби регуляції, як сфери державного управління, так і окремих прав громадян.

Необхідність делегування законодавчих повноважень пов'язана в першу чергу з тим, що законодавча процедура в більшості сучасних держав є складним і тривалим процесом. Часто створюється ситуація, коли парламент не встигає оперативно реагувати на зміни, що відбулися в суспільстві, шляхом прийняття відповідних нормативних правових актів.

На думку фахівців, така передача повноважень дозволяє звільнити законодавця від детального регулювання та створити умови для оперативного реагування на умови, що змінюються. Необхідність прийняття актів делегованого законодавства, як правило, обґрунтовується різноманітністю та складністю проблем, що підлягають врегулюванню, взаємозалежністю питань, що належать до компетенції законодавчої та виконавчої влади, надмірною тривалістю та формалізованістю процедури проходження законопроекту через парламент та потребою у прийнятті термінових рішень (Сорока, 2012:139).

Використання делегованого законодавства найбільше підходить для країн з парламентарною формою правління, де в основі відносин між парламентом та урядом лежить принцип довіри. Однак такі акти використовуються і в країнах із змішаною і навіть президентською формою правління (Дончик, 2012:с. 19).

У країнах загального права питання про делегування не зустрічало жодних заперечень, оскільки визнавалося, що парламент на свій розсуд має право делегувати повноваження іншим органам. З цього приводу англійський юрист та фахівець з конституційного і міжнародного приватного права Альберт Венн Дайсі виступав за наділення виконавчої влади законодавчими повноваженнями. «Як сутність, так і форма статуту, – писав він, – значно покращилися, якби виконавча влада у Великобританії могла, так само як і у Франції, за допомогою декретів, ордонансів та прокламацій, які мають силу закону, виробляти подробиці застосування загальних принципів, що полягають у законодавчих актах» (Dicey, 1915: 12).

Історично склалося так, що парламент у Великобританії від початку свого заснування мав виключну компетенцію видавати закони. Але з огляду на те, що в багатьох питаннях уряд демонстрував більший професіоналізм і міг значно спростити процедуру прийняття нормативно-правових актів, парламент передав право законодавчої ініціативи уряду, унаслідок чого всі підзаконні акти у Великобританії сприймаються як акти делегованого законодавства (Пономарьова, Бондаревич, 2017: 23).

Як уже зазначалося, у Великобританії сам факт делегування не зустрічав особливих заперечень, так, як відповідно до принципу парламентського суверенітету законодавчий орган має право розпоряджатися своїми повноваженнями, в тому числі і передавати їх. Принципи парламентського суверенітету, як і відсутність писаної конституції, призвели до того, що у Великобританії не визначено не тільки коло повноважень Парламенту, а й коло повноважень виконавчих органів. В результаті статуту та акти виконавчих органів мають широку сферу регульованих відносин.

Таким чином, одним з чинників, що сприяли виникненню інституту делегованого законодавства у Великобританії, стала відсутність писаної конституції і, відповідно, відсутність чіткої регламентації повноважень законодавчої і виконавчої влади. Наступним чинником стало формування такої системи державних органів, за якої влада знаходиться в руках однієї політичної партії, яка може дозволити собі поді-

лити законодавчу владу між під контрольними законодавчим і виконавчим органами і за якої відсутні умови для протистояння законодавчої і виконавчої влади (Сорока, 2012: 55).

У Великобританії, на відміну від країн романо-германського права, виконавчі органи від самого початку були позбавлені повноважень приймати акти «на виконання закону». Для того, щоб прийняти такий акт, вони повинні бути наділені відповідними повноваженнями. Правомірність передачі повноважень Парламенту з прийняття законодавчих актів іншим органам не викликає сумнівів. Воно обґрунтовується доктриною верховенства Парламенту. Останній може або сам прийняти будь-який акт, або доручити зробити це будь-якому органу. Як правило, такими повноваженнями наділяються посадові особи уряду й органів держави, зокрема, міністри.

Делеговане законодавство у Великобританії з'явилося понад чотири століття тому, і сьогодні стосовно звичайного законодавства там спостерігається найбільше актів, прийнятих у порядку делегування. На думку відомих британських конституціоналістів К. Форсайта та У. Уейда, делеговане законодавство зародилося саме у Великобританії, на користь чого вони наводять як аргументи посилання на статуту, зокрема, Статут про каналізаційні мережі (Statute of Sewers) 1531 р., Статут про прокламації (Statute of Proclamation) 1539 р. та ін.

Так в 1531 р. реформаторським парламентом Генріха VIII був прийнятий Статут про каналізаційні мережі. Основним приводом для його ухвалення було прагнення парламенту зробити повноваження каналізаційних комісій постійними, оскільки до цього моменту парламент повинен сам встановлювати компетенції для цих комісій. Англійському парламенту вдалося передати частину своїх повноважень каналізаційним комісіям, які відтепер могли самостійно розробляти та будувати дренажні системи, підвищувати податки на комунальні послуги та встановлювати податки для землевласників.

Наступним прикладом є Статут про прокламації, який також був прийнятий реформаторським парламентом Генріха VIII в 1539 р. Цей статут надавав можливість королю право видавати декрети, які за своєю юридичною силою були близькі до законів парламенту, оскільки мали виконуватися також ретельно і уважно, як і закони парламенту. Ухвалення цього статуту обґрунтовувалося тим, що у надзвичайних обставин, коли немає часу чекати рішення парламенту, може виникнути необхідність швидко прийняти розумне політичне рішення (Пономарьова, Бондаревич, 2017: 17-18).

Крім цього, до випадків делегованого законодавства у Великобританії відносять Закон «Про допомогу бідним» від 1601 р. (Act for the Relief of the Poor) і Закон «Про бідних» від 1834 р. (the Poor Law Act). Так, згідно із Законом про допомогу бідним, адміністративною одиницею стали парафії, яким було делеговано деякі повноваження парламенту. До компетенції парафій входило спостереження за добробутом бідних (забезпечення їх їжею та житлом), надання їм роботи, встановлення правопорядку в кожному приході, нагляд за виконанням законів, що приймаються.

Через два століття було ухвалено новий Закон «Про бідних» від 1834 р., який надав можливість Комітету про піклування бідних видавати накази щодо боротьби з бідністю. Цим законом Комітет почав безпосередньо впливати на розвиток профспілок бідняків (Poor law union). Закон «Про бідних» від 1834 р. вважався одним із найпрогресивніших, і він діяв трохи більше ста років, будучи одним із характерних прикладів делегованого законодавства.

Наприкінці XVIII ст. наявність та застосування делегованого законодавства було вже типовою ситуацією для політики Великобританії, тому регламентування самого процесу делегування як передачі частини законодавчих повноважень стало необхідним. У зв'язку з цим було прийнято рішення ввести в дію спеціальний Закон «Про делеговані акти» від 1891 р. (Statute Law Revision Act), який оперував терміном «правила, що видаються на підставі статуту» (statutory rules), він встановив, що чинність такого правила мав будь-який акт, виданий на основі статутних повноважень, який визначаються актом парламенту, та має безпосередньо законодавчий, а не виконавчий характер.

В період XIX – XX століття делеговане законодавство у Великобританії охопило більшість сфер життя суспільства й стало одним із найбільш масових джерел права. Так у 1920 р. було видано Акт про надзвичайні повноваження, що надав урядові право видавати від імені короля указ про надзвичайний стан. Такий указ міг бути виданий, якщо була «безпосередня загроза з боку особи чи групи осіб», які постачають суспільству засоби життєзабезпечення (продовольство, транспортне сполучення, енергоносії й т. ін.), і передбачав можливість застосувати надзвичайні заходи для підтримки функціонування суспільства. Парламент повинен був схвалити указ про введення надзвичайних повноважень у семиденний термін, не розглядаючи конкретні способи їх здійснення урядом. У 30-х рр. XX

століття уряду Великої Британії було надане право видавати загальнообов'язкові постанови з питань грошового обігу. Після Другої Світової війни кількість урядових актів, виданих на основі делегації законодавчих повноважень парламентом, зростає в рази, а також значно розширюється сфера громадського життя, що ними охоплюється.

У 1964 р. було змінено редакцію Закону 1920 р., що був спрямований проти проведення страйків. Тепер він передбачив надання уряду виключних повноважень у будь-яких надзвичайних умовах. У цей час, як зауважують сучасні дослідники, кількість актів делегованого законодавства у Великій Британії набагато перевищує кількість парламентських законів (Пономарьова, Бондаревич, 2017: 17).

У Великобританії згідно зі статтями 2 і 5 Акту про Парламент 1911 року за Палатою лордів зберігається право абсолютного вето на акти делегованого чи вторинного законодавства (The National Archives, 1911).

В урядовому інформаційному бюлетені 1968 року конкретизовано повноваження Палати лордів. Серед повноважень називається правомочність на розгляд делегованого законодавства. Однак за звичаєм лорди ніколи не вдаються до відхилення підзаконних актів. До теперішнього часу Палата лордів не прийняла жодної негативної резолюції і лише одного разу у своїй історії проголосувала проти прийняття ствердної резолюції в 1968 році, коли проголосувала проти постанови Південної Родезії (Пахіль, 2000: 6).

У свою чергу, неможливо не відзначити визначну роль доктрини суверенітету парламенту у Великобританії, що стала своєрідним відображенням особливостей політичної системи, яка зародилася у Великобританії у період бурхливого розвитку капіталізму. Особливість такої доктрини полягає у здатності самообмеження законодавчого органу від власних корисливих бажань та у дотриманні ідеї безперервної незалежності: «жоден Парламент не може обмежити владу свого наступника».

Слід зазначити, що в юридичній літературі Великобританії немає єдиної думки щодо того, що є доктриною парламентського суверенітету, якими є її суть і зміст. Існує лише кілька у тій чи іншій мірі відмінних один від одного варіантів її розуміння та тлумачення. Так, якщо одні автори суть і зміст цієї доктрини зводять зрештою до таких двох показників, як можливість і здатність Парламенту приймати законодавчі акти будь-якого питання і неможливість їх скасування жодним іншим публічним органом, крім самого

Парламенту, то інші вчені дивляться на цю проблему набагато ширше. Суть і зміст суверенітету Парламенту і відповідно доктрини, що їх відображає, ці автори вбачають не тільки в можливості і здібності вищого законодавчого органу країни приймати будь-який, непереборний жодним іншим публічним органом законодавчий акт, але і в ряді інших повноважень Парламенту, що співвідносяться з вимогами і положеннями.

Також слід зауважити, що у парламенті Великобританії створено спеціальний спільний Комітет із делегованого законодавства, який вивчає акти делегованого законодавства до розгляду їх у палатах Парламенту. Цей Комітет дає висновок про те, чи здійснено повноваження, надане актом Парламенту, у точній відповідності до нього. Однак рішення цього Комітету є рекомендаційними і палати можуть не брати їх до уваги.

Б. Малишев зазначає, що законодавство Великобританії містить сьогодні більш ніж 300 000 парламентських актів, які іноді датовані ще XIII ст., велику кількість томів так званого делегованого законодавства та судові прецеденти кількістю більш ніж 350 000. Ці дані були наведені в Білій книзі, яку було представлено парламенту в кінці січня 1965 року під назвою «Правові пропозиції для правових комісій Англії та Шотландії» (Малишев, 1999: 93).

Саме тому, починаючи з XX століття застосування делегованого законодавства у Великобританії практично у всіх сферах суспільного життя почало набувати все більшої популярності; особливо стрімкий розвиток делегованого законодавства спостерігався після Першої Світової війни. Як причини цього явища деякі правознавці виділяють, розширення, ускладнення функцій держави, складність парламентської процедури прийняття законів, необхідність оперативного вирішення тих чи інших проблем та завдань. Так, в англійському Законі «Про надзвичайні повноваження» від 1939 р. були зафіксовані «оборонні повноваження» як можливість короля видавати приписи на забезпечення суспільної безпеки, захисту держави, щодо контролю за будь-якою власністю, які могли містити постанови про арешт, суд, покарання осіб, що їх порушують (Пономарьова, Бондаревич, 2017: 17).

Однак таке пояснення, на наш погляд, відображає виключно ліберальний підхід до розуміння інституту делегованого законодавства. На нашу думку, виникнення та масштабний розвиток даного інституту багато в чому було обумовлено прагненням правлячих кіл обмежити народний суверенітет, завойований під час буржуазних революцій, прагнення послабити

владу парламенту задля забезпечення панування вузьких кіл правлячого класу, реалізації їх інтересів.

У Великобританії делеговане законодавство реалізується всіма ланками урядового апарату й іноді набуває форми «багатоступеневої субделегатії» – коли міністри, яким делеговані певні повноваження, мають право делегувати своє право на видання нормативних актів главам підлеглих їм установ і відомств, а ті можуть надавати це право своїм підвідомчим установам. Акти, видані в порядку такої делегатії, мають назву «накази Королеви в Раді» (Пономарьова, Бондаревич, 2017: 18).

За сучасних умов у Великобританії делегування повноважень урядові відбувається двома основними шляхами: 1) шляхом прийняття спеціального закону, який уповноважує уряд видавати ті чи інші акти у порядку делегованого законодавства; 2) шляхом видання таких законів, що складені у найзагальніших виразах і в апіорі вимагають для їх застосування прийняття відповідних урядових актів.

У Великобританії прийнято виділяти такі основні види актів делегованого законодавства:

1. Накази в Раді або акти, що видаються на підставі статуту – є вищою формою делегованого законодавства Великобританії та які приймаються королевою і Таємною радою. Більшість законів у Парламенті приймаються через прийняття таких наказів. На практиці ж це робить уряд від імені королеви, а Таємна рада їх тільки санкціонує. Подібні акти приймаються, коли Парламент не засідає (відповідно до Акту про надзвичайні повноваження 1920 р.). Крім того, вони можуть вводити в дію акти права Європейського Союзу, відповідно до Акту про Європейські Спільноти 1972 р.

Також потрібно зауважити, що Накази Таємної Ради мають високу юридичну силу й отожднюються із законами. Такий наказ називається приписом. Припис приймається Таємною Радою, у складі якої знаходяться монарх і таємні радники, але на практиці цим керує уряд від імені королеви, а Таємна Рада лише затверджує його. Така практика є найпоширенішою формою делегованого законодавства у Великобританії (Цвік, 1993: 121).

2. Статутні інструменти (інструкції, накази та правила), які приймають міністри Уряду (переважно у формі інструкцій). Ці акти є найпоширенішою формою делегованого законодавства, щороку у Великобританії їх видається понад три тисячі. Різновидом статутних інструментів є гібридні акти вторинного законодавства, що більшою мірою встановлюють нормативні

положення для окремих груп громадян, ніж для всіх членів товариства. Гібридні акти є предметом спеціальної процедури в Палаті лордів, яка надає можливість особам, чий права та обов'язки зачіпаються конкретним гібридним актом, подати свої заперечення проти них відповідному комітету Палати лордів. Така процедура має бути завершена до того, як гібридний акт буде затверджено обома палатами.

3. Накази, що приймаються за спеціальною процедурою (Special Procedure Orders), за своєю природою дуже схожі на гібридні акти. Частина спеціальної процедури дозволяє громадянам чи організаціям, чий правовий статус буде регулюватися даними наказом, подати петиції до будь-якої із палат. Згодом такі петиції заслуховуються Спільним комітетом палат Парламенту.

4. Постанови місцевих органів влади, які приймаються місцевими органами для вирішення питань, що належать до їхньої сфери. Вони приймаються на підставі Акту про місцеве управління 1872 р. Дія таких актів поширюється лише на визначену територію. Вони видаються, в більшості випадків, приватними установами і підприємствами на місцевому рівні. Зазвичай, вони потребують підтвердження відповідних центральних міністерств. Іноді такі акти називаються автономним законодавством.

5. Законодавство Англійської церкви (Church of England Measures) – це правові інструменти, що стосуються управління та організації Церкви. Тобто, за необхідності парламент може передавати повноваження деяким автономним установам. Прикладами таких установ у даному випадку виступає Англійська церква. Генеральний Синод Церкви Англії має право пропонувати Церковному комітету Парламенту проекти відповідних законодавчих поправок. У свою чергу Церковний комітет, що складається з членів обох палат Парламенту, вивчає ці проекти і потім готує доповідь про те, які саме заходи, на його погляд, мають бути підтримані.

6. Постанови публічних корпорацій, що приймаються корпораціями, наприклад, підприємствами транспорту, газовим управлінням тощо.

7. Професійні правила, які встановлюються у деяких професіях на підставі повноважень, наданих визначеним професійним об'єднанням. Ці об'єднання мають можливості контролювати свою власну структуру та регулювати поведінку своїх членів. Як зауважують англійські юристи, парламентські повноваження передаються цим організаціям з метою встановлення добрих правил та мудрого правління.

8. Судові правила, які приймаються Комітетами з судових правил для встановлення процедур у різних судах на підставі Акту про Верховний суд 1981 р., акту про суди графств 1984 р., Акту про мирові суди 1980 р. (Погребняк, Лук'янов, Биля-Сабадаш, 2012: 162-163).

У свою чергу, одним із важливих елементів здійснення делегованого законодавства у Великобританії є контроль за його виконанням, що може здійснюватися в парламентській, судовій та адміністративній формах.

Парламентський контроль може здійснюватися у формі попереднього і наступного контролю. У Великобританії по суті немає закону, який вимагав би обов'язкового подання актів делегованого законодавства парламенту, хоча згідно з англійською правовою доктриною парламентський контроль є обов'язковою умовою здійснення делегованих повноважень. Для того, щоб парламент міг здійснити контроль, були вироблені три основні процедури: процедура що затверджує резолюції, процедура негативної резолюції та «інформаційна» процедура. Відповідно до стверджуючої процедури, урядові акти надаються парламенту у вигляді проєкту або у остаточному вигляді, але, зазвичай, до набрання чинності. Парламент повинен їх затвердити або запропонувати доопрацювати, або не прийняти. Але вони стають законними лише після затвердження їх резолюцією парламенту, прийнятої палатами. Крім того, існує об'єднаний комітет Палати громад і Палати лордів із статутних інструментів. До функцій якого належить розгляд цих документів і визначення того, які з них і на яких підставах мають бути подані парламенту.

Судовий контроль, на відміну від парламентського, не має постійного характеру. Суд здійснює його тільки тоді, коли під час судового розгляду зустрічається з делегованим актом. Якщо буде встановлено, що міністр, департамент уряду або орган місцевого самоврядування своїм рішенням або прийнятим актом перевищують належні їм делеговані повноваження, суд має право визнати цей акт таким, що виданий із перевищенням їхніх повноважень і не має юридичної сили. Крім того, суд може, не вимагаючи скасування акту, просто його ігнорувати і відмовлятися застосовувати у справах, що розглядаються (Собкова, 2007: 158).

Адміністративний контроль здійснюється міністрами щодо актів місцевих органів, які не підлягають парламентському контролю. Такий вид контролю над виданням актів на під-

ставі делегованих законодавчих повноважень у Великобританії полягає в тому, що при розгляді конкретної справи суди шляхом тлумачення вкладають у акти інший зміст або взагалі скасовують їх (Погребняк, Лук'янов, Биля-Сабадаш, 2012: 164).

В даний час найбільше актів делегованого законодавства у Великобританії видається міністрами, які делегують своє право на видання нормативних актів главам підпорядкованих їм установ та відомств, а ті, свою чергу, можуть передавати це право на нижчий рівень, внаслідок чого виникає багатоступінчаста субделегатія. До нормативних актів належать і акти місцевих органів влади, щоправда, нині вони мають обмежене застосування та найчастіше визначаються актами центральних урядових органів. Можна сміливо сказати, що сьогодні сфера дії делегованого законодавства у Великобританії так само необмежена, як і сфера дії самого закону.

Висновки. Законотворча діяльність виконавчих органів у Великобританії вже давно розглядається не як новація, а як традиційне явище і політична норма. Делеговане законодавство має більший ступінь впливу на суспільство, ніж законотворча діяльність парламенту, що пов'язано з зростаючою спеціалізацією державного управління та ускладненням суспільних відносин.

Отже, сьогодні делеговане законодавство у Великобританії перетворилося на одне з масових джерел права та охопило буквально всі сфери суспільного життя. Поступово виняткові повноваження стали постійними, якими виконавча влада може скористатися будь-коли. Вона для більш повної організації своїх основних функцій є зацікавленою і потребує видання та застосування правових норм, тому прийняття делегованого законодавчого акту порівняно з парламентською законотворчістю відбувається прискорено.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сорока С. В. Механізми взаємодії уряду і парламенту в процесі державного управління: досвід країн ЄС та українська практика : монографія. Миколаїв: Видавництво ЧДУ імені П. Могили, 2012. 421 с.
2. Дончик Н. Зарубіжний досвід правового забезпечення міжрівневої взаємодії в системі державного управління. *Аналітика і влада*. 2012. № 5, С. 27-33.
3. Dicey, Albert Venn. Introduction to the study of the law of the constitution. Reprint. Originally published: 8th ed. London: Macmillan, 1915. Part I the sovereignty of parliament. Chapter I the nature of parliamentary sovereignty URL: https://files.libertyfund.org/files/1714/0125_Bk.pdf
4. Пономарьова Г. П., Бондаревич М. П. Історія становлення й розвитку делегованого законодавства: досвід Великої Британії, Франції, США. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 16-20.
5. Сорока С. В. Делеговане законодавство як форма участі уряду в законодавчому процесі у країнах Європейського Союзу. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені П. Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Державне управління*. 2012. Т. 181, Вип. 169. С. 54-62.
6. UK Public General Acts. Parliament Act 1911. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/1-2/13/contents>
7. Пахіль В. О. Історичний досвід застосування санкцій ООН (на прикладі Родезії). *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2000. Вип. 3. С. 104-114.
8. Малишев Б. Судовий прецедент в англійському праві. *Економіка, Фінанси, Право*. 1999. № 10. С. 91-99.
9. Собкова В. Місце судового прецеденту серед інших джерел права у англосаксонській правовій системі. *Право України*. 2007. № 5. С. 155-159.
10. Цвік М. Про делегування законодавчих повноважень. *Правова система України: теорія і практика*. К., 1993. С. 120-122.
11. Порівняльне правознавство : підручник / С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов, І. О. Биля-Сабадаш та ін.; за заг. ред. О. В. Петришина. Х. Право, 2012. 272 с.

REFERENCES:

1. Soroka, S. V. (2012) Mekhanizmy vzayemodiyi uryadu i parlamentu v protsesi derzhavnoho upravlinnya: dosvid krayin YES ta ukrayins'ka praktyka : monohrafiya. [Mechanisms of interaction between the government and parliament in the process of public administration: the experience of EU countries and Ukrainian practice: monograph] Mykolaiv: Vydavnytstvo CHDU imeni P. Mohyly [in Ukrainian].
2. Donchuk, N. (2012) Zarubizhnyy dosvid pravovoho zabezpechennya mizhrivnevoyi vzayemodiyi v systemi derzhavnoho upravlinnya [Foreign experience of legal support of interlevel interaction in the state administration system]. *Analityka i vlada*. № 5. P. 27-33 [in Ukrainian].

3. Dicey, Albert Venn. Introduction to the study of the law of the constitution. Reprint. Originally published: 8th ed. London: Macmillan, 1915 Part I the sovereignty of parliament. Chapter I the nature of parliamentary sovereignty Retrieved from https://files.libertyfund.org/files/1714/0125_Bk.pdf
4. Ponomaryova, H. P., Bondarevych, M. P. (2017) Istoriya stanovlennya y rozvytku delehovanoho zakonodavstva: dosvid Velykoyi Brytaniyi, Frantsiyi, SSHA [History of formation and development of delegated legislation: experience of Great Britain, France, USA]. *Legal scientific electronic journal*. No. 6. P. 16-20 [in Ukrainian].
5. Soroka, S. V. (2012) Delehovane zakonodavstvo yak forma uchasti uryadu v zakonodavchomu protsesi u krayinakh Yevropeys'koho Soyuzu [Delegated legislation as a form of government participation in the legislative process in the countries of the European Union]. *Scientific works of the Black Sea State University named after P. Mohyla complex "Kyiv-Mohyla Academy"*. Ser.: Governance. T. 181, Issue 169. P. 54-62 [in Ukrainian].
6. UK Public General Acts. Parliament Act 1911. Retrieved from <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/1-2/13/contents>
7. Pakhil V. O. (2000) Istorychnyi dosvid zastosuvannya sanktsii OON (na prykladi Rodezii). *Naukovyi visnyk Diplomatychnoi akademii Ukrainy*. Vyp. 3. S. 104-114 [in Ukrainian].
8. Malyshev, B. (1999) Sudovyy pretsedent v anhliyskomu pravi [Judicial precedent in English law]. *Ekonomika, Finansy, Pravo*. № 10. P. 91-99. [in Ukrainian].
9. Sobkova, V. (2007) Mistse sudovoho pretsendu sered inshykh dzherel prava u anhlosaksonskiy pravoviy systemi [The place of judicial precedent among other sources of law in the Anglo-Saxon legal system]. *Pravo Ukrayiny*. № 5. P. 155-159. [in Ukrainian].
10. Tsvik, M. (1993) Pro delehuvannya zakonodavchykh povnovazhen [About the delegation of legislative powers]. *Pravova systema Ukrayiny: teoriya i praktyka*. K., P. 120-122 [in Ukrainian].
11. Porivnyalne pravoznavstvo: pidruchnyk (2012) [Comparative jurisprudence: a textbook] / S. P. Pogrebnyak, D. V. Lukyanov, I. O. Bilya-Sabadash and others.; in general ed. O. V. Petryshyn. Kh. Pravo. 272 p. [in Ukrainian].